

STRATEGIJA DIGITALNIH JAVNIH STORITEV 2030

Pripravljaivec:	Ministrstvo za javno upravo, št. 382-232/2021
Elektronski naslov za pošiljanje predlogov:	gp.mju@gov.si
Začetek javne obravnave:	19. 10. 2022
Zaključek javne obravnave:	19. 11. 2022
Pomembna opomba:	<p>Po zaključku javne obravnave bodo odzivi na prejete prispevke javno dostopni na spletni strani Ministrstva za javno upravo.</p> <p>Anonimne in žaljive pripombe ter pripombe, ki niso vezane na vsebino osnutka dokumenta, ne bodo objavljene.</p>

PREDLOG / PRIPOMBA / KOMENTAR

1. Naziv oziroma ime in priimek:

MREŽA NEVLADNIH ORGANIZACIJ ZA VKLJUČUJOČO INFORMACIJSKO DRUŽBO (NVO-VID)

Delovna skupina za prosto programje in storitve
Delovna skupina za digitalno dostopnost

2. Interes, kategorija in število uporabnikov, ki jih zastopate:

Javni interes, nevladne organizacije, Mreža NVO-VID združuje 26 nevladnih organizacij na področju informacijske družbe in digitalizacije
(<https://www.informacijska-druzba.org/clanice/>).

3. Načelna mnenja in predlogi:

1. Med načela in vrednote, ki jim sledijo digitalne javne storitve, dodati naslednja načela (str. 15):

- **načelo »public money, public code«** (<https://publiccode.eu/>);
- **načelo uporabe odprtih standardov in rešitev**: oblikovanje storitev in platform z uporabo odprtokodnih programskih rešitev, kjer je to primerno;
- **načelo digitalne suverenosti**: omejevanje t.i. »priklenitve na prodajalca« (ang. vendor lock-in) programske in strojne opreme ter digitalnih storitev.

2. Objavljanje besedilnih / pisarniških datotek javne uprave, ki so namenjene javnosti, v ODF (Open Document Format) odprtem formatu. Predlog se nanaša

na vključujočo naravo in dostopnost digitalnih storitev za vse uporabnike (strateški cilj 2, specifični cilj 2E).

3. Uporaba odprto kodnih rešitev pri razvoju digitalnih javnih storitev. Predlog se nanaša na vključujočo naravo in dostopnost digitalnih storitev za vse uporabnike (strateški cilj 2, specifični cilj 2E).

4. Eksplicitno navajanje standardov digitalne dostopnosti in dosledno upoštevanje mednarodnih evropskih standardov za dostopnost pri oblikovanju in/ali posodabljanju spletišč digitalnih javnih storitev (skoraj dostopno je še vedno nedostopno). Predlog se nanaša na vključujočo naravo in dostopnost digitalnih storitev za vse uporabnike (strateški cilj 2, specifični cilj 2).

5. Digitalne storitve so vključujoče za vse uporabnike (str. 21). V tej točki bi bila smiselna eksplicitna navedba zahtev glede digitalne dostopnosti, s sklici na vse zakone, ki jo naslavljajo (ZJN, 68 člen); ZDSMA in prihajajoči Zakon o dostopnosti produktov in storitev (European Accessibility Act). Mehko sklicevanje v smislu »biti zaznavni, delujoči, razumljivi, robustni in s tem dostopni« po našem mnenju ni ustrezno. Smiselna bi bila tudi krajša obrazložitev osnov digitalne dostopnosti (odličen vir: <https://www.w3.org/WAI/fundamentals/accessibility-intro/>).

6. Preimenovanje javne storitve »študij« v »izobraževanje« s ciljem zajeti vse oblike in vrste izobraževalnih aktivnosti, ki vključujejo vsaj enega od elementov javne veljavnosti (stopnja izobrazbe, pridobljena poklicna kvalifikacija, pridobljeno mikro dokazilo ipd.). Predlog se nanaša na nabor ključnih javnih storitev (str. 8).

7. Med ključne javne storitve dodati življenjske dogodke v povezavi z demokratičnim življenjem. Predlog se nanaša na nabor ključnih javnih storitev (str. 8).

8. Spodbujanje projektov nevladnih organizacij za promocijo in izobraževanje uporabnikov. Predlog se nanaša na sistemsko vključevanje NVO v promocijo digitalnih javnih storitev, izobraževanje uporabnikov in podporo uporabnikom (strateški cilj 2, specifični cilj 2D).

9. Koriščenje strokovnih in praktičnih znanj članskih organizacij Mreže NVO-VID in samostojnih strokovnjakov s področja dostopnosti in oblikovanja dostopnih storitev.

4. Mnenja in predlogi k posameznim delom osnutka gradiva z obrazložitvijo:

1. Med načela in vrednote, ki jim sledijo digitalne javne storitve, dodati naslednja načela (str. 15):

- **načelo »public money, public code«** (<https://publiccode.eu/>);
- **načelo uporabe odprtih standardov in rešitev:** oblikovanje storitev in platform z uporabo odprtokodnih programskih rešitev, kjer je to primerno;
- **načelo digitalne suverenosti:** omejevanje t.i. »priklenitve na prodajalca« (ang. vendor lock-in) programske in strojne opreme ter digitalnih storitev.

Obrazložitev:

- načelo "public money, public code" (<https://publiccode.eu/>) pri razvoju vseh novih digitalnih storitev, katerih koda ima javno vrednost. Cilj načela je poraba javnih sredstev za javno (odprto) kodo ter s tem zviševanje kakovosti in dostopnosti programov in storitev za vse. Načelo spodbuja preglednost, sodelovanje in inovacije pri razvoju digitalnih javnih storitev. Hkrati se s tem načelom preprečuje podvajanja dela in nesmotrno porabo javnega denarja v primerih, ko pride do menjave razvijalca / ponudnika digitalne javne storitve (razvoj nove storitve od začetka).

- načelo uporabe odprtih standardov in rešitev: v osnutku strategije Digitalnih javnih storitev 2030 je že bilo vključenost načelo "tehnološka nevtralnost in uporaba odprtih standardov in rešitev: nevtralnost pri izboru tehnologij s ciljem izmenljivosti, kompatibilnosti in zamenljivosti ter oblikovanje storitev in platform z uporabo odprtokodnih programskih rešitev, kjer je to primerno". Ministrstvo za javno upravo ni pojasnilo, zakaj je bilo to načelo umaknjeno iz predloga strategije v javni razpravi.

- načelo digitalne suverenosti se nanaša na omejevanje t.i. »priklenitve na prodajalca« (ang. vendor lock-in) programske in strojne opreme ter digitalnih storitev. Gre za porabo javnih sredstev za produkte, od katerih javnost nima praktično nič. Boljšo alternativo predstavlja poraba javnih sredstev za odprtokodno programsko opremo in storitve, ki omogočajo ponovno rabo in (re-)investicije v skupno dobro. Hkrati se z uvajanjem tega načela naslavlja izzivi Evropske unije in Slovenije na področju digitalne suverenosti, ki se kaže v odvisnosti od programov in storitev tehnoloških korporacij.

2. Objavljanje besedilnih / pisarniških datotek javne uprave, ki so namenjene javnosti, v ODF (Open Document Format) odprtem formatu. Predlog se nanaša na vključujočo naravo in dostopnost digitalnih storitev za vse uporabnike (strateški cilj 2, specifični cilj 2E).

Obrazložitev:

Odprt format je tisti format, ki je hkrati odprt standard. Gre za format, ki je prost za uporabo in ni vezan na komercialno programsko opremo ali ponudnika. Njegova prednost je ta, da omogoča trajno ohranjanje digitalnih virov. Objavljanje besedilnih / pisarniških datotek javne uprave, ki so namenjene javnosti, je zato potrebno objavljati v odprtem formatu ODF (Open Document Format) poleg DOCX in PDF formatov.

3. Uporaba odprto kodnih rešitev pri razvoju digitalnih javnih storitev. Predlog se nanaša na vključujočo naravo in dostopnost digitalnih storitev za vse uporabnike (strateški cilj 2, specifični cilj 2E).

Obrazložitev:

Z uporabo in razvojem odprtokodnih rešitev se znižajo stroški za storitve, saj jih ni potrebno ponovno razvijati. Ob tem se spodbuja sodelovanje med različnimi sektorji, javna sredstva pa se racionalno porabljajo za rešitve, ki so na voljo tudi širši javnosti ter s tem tudi javnemu sektorju. Zvišuje se nivo inovacij, saj ni potrebe po ponovnem iskanju rešitev za rešen problem, in se lažje gradi na že obstoječem. Evropska

komisija navaja naslednje prednosti uporabe odprtokodnih rešitev pri razvoju digitalnih javnih storitev: a) odprta koda je javna koda, ki omogoča smotrno porabo javnega denarja, omogoča svobodo izbire in se izogiba t.i. »priklenitvi na prodajalca« (ang. vendor lock-in), b) lažja uporaba in ponovno uporabo programskih rešitev pri razvoju čezmejnega storitev, ki so interoperabilne in povečujejo učinkovitost in c) odprtokodnemu programju se na preprost in učinkovit način dodajajo nove funkcije, ki se lahko prosto delijo s komerkoli, za kakršen koli namen. To pomeni, da lahko koristi vsem. Vir: European Commission, Open Source Software Strategy 2020-2023 https://ec.europa.eu/info/departments/informatics/open-source-software-strategy_en.

4. Eksplicitno navajanje standardov digitalne dostopnosti in dosledno upoštevanje mednarodnih evropskih standardov za dostopnost pri oblikovanju in/ali posodabljanju spletišč digitalnih javnih storitev (skoraj dostopno je še vedno nedostopno). Predlog se nanaša na vključujočo naravo in dostopnost digitalnih storitev za vse uporabnike (strateški cilj 2, specifični cilj 2E).

Obrazložitev: V strategiji pogrešamo eksplicitne navedbe glede standardov digitalne dostopnosti. Zelo kratek sklic je sicer v točki II. E, na strani 23. Tudi tam se prepletata digitalna dostopnost in fizična dostopnost. Digitalna dostopnost bi moral postati standardiziran izraz z ustrezno opredelitvijo v slovarju terminov, ki se ga ni mogoče mešati z ostalim izrazoslovjem okoli dostopnosti. Termina, ki bi ju morali ustrezno obrazložiti oz. definirati in nato ustrezno uporabljati, sta »digitalna dostopnost« in »dostopno vsem«. Oba termina se nanašata na skladnost s priporočili glede dostopnosti spletišč (WCAG). Dejstvo je, da Slovenija pri implementaciji digitalne dostopnosti občutno zaostaja. V strategiji bi morali nasloviti tudi reševanje tega zaostanka.

5. Digitalne storitve so vključujoče za vse uporabnike (str. 21). V tej točki bi bila smiselna eksplicitna navedba zahtev glede digitalne dostopnosti, s sklici na vse zakone, ki jo naslavljajo (ZJN, 68 člen); ZDSMA in prihajajoči Zakon o dostopnosti produktov in storitev (European Accessibility Act). Mehko sklicevanje v smislu »biti zaznavni, delujoči, razumljivi, robustni in s tem dostopni« po našem mnenju ni ustrezno. Smiselna bi bila tudi krajša obrazložitev osnov digitalne dostopnosti (odličen vir: <https://www.w3.org/WAI/fundamentals/accessibility-intro/>).

Obrazložitev: Skozi celotno strategijo se beseda dostopnost ponavlja v različnih kontekstih, celo v različnih kontekstih znotraj istega odstavka. Zdi se nam pomembno, da se digitalna dostopnost na ustrezen način, ne prikrito, izpostavi kot eden ključnih elementov strategije.

6. Preimenovanje javne storitve »študij« v »izobraževanje« s ciljem zajeti vse oblike in vrste izobraževalnih aktivnosti, ki vključujejo vsaj enega od elementov javne veljavnosti (stopnja izobrazbe, pridobljena poklicna kvalifikacija, pridobljeno mikro dokazilo ipd.). Predlog se nanaša na nabor ključnih javnih storitev (str. 8).

Obrazložitev: Študij oz. izobraževanje na ravni visokega šolstva je le en od segmentov izobraževanja. Smiselno bi bilo povezati celotno vertikalno formalnega

izobraževanja (izobraževanje, ki pripelje do stopnje izobrazbe) in drugega izobraževanja, izpopolnjevanja, usposabljanja, pri katerih posameznik (načeloma odrasli) pridobi javno veljavno potrdilo o dosegu kompetentnosti. Posameznik bi tako lahko imel na enem mestu zbrana potrdila v digitalni obliki, država, pa zbrane podatke za populacijo. Zainteresirani izvajalci izobraževalnih aktivnosti izven javnega sistema (zasebni in nevladni sektor) bi imeli možnost vključiti programe (in potrdila za posameznike) na podlagi strokovno dorečene metodologije (sodelovanje Andragoškega centra Slovenije za splošne kompetence in Centra RS za poklicno izobraževanje za poklicne kompetence).

7. Med ključne javne storitve dodati življenjske dogodke v povezavi z demokratičnim življenjem. Predlog se nanaša na nabor ključnih javnih storitev (str. 8).

Obrazložitev: 44. člen Ustave republike Slovenije (sodelovanje pri upravljanju javnih zadev) določa, da ima vsak državljan pravico, da v skladu z zakonom neposredno ali po izvoljenih predstavnikih sodeluje pri upravljanju javnih zadev. Sodelovanje v demokratičnem življenju je ustavna kategorija, ki vključuje različne življenjske dogodke. Na državnem portalu eUprava so v povezavi z demokratičnim življenjem dostopne informacije o postopkih, ki pa niso digitalizirani. Predlog se nanaša na celostno digitalizacijo javnih storitev na področju demokratičnega življenja kot so e-oddaja podpore kandidatom na predsedniških in lokalnih volitvah, e-registracija politične stranke ter ostalih z demokratičnim delovanjem povezanih postopkov na portalu eUprava. Država Slovenija mora pokazati večjo ambicioznost na področju digitalizacije demokratičnih postopkov (kot npr. Estonija) in se pri ne sme omejevati zgolj na tiste ključne storitve, ki jih definirana Digitalni kompas.

8. Spodbujanje projektov nevladnih organizacij za promocijo in izobraževanje uporabnikov. Predlog se nanaša na sistemsko vključevanje NVO v promocijo digitalnih javnih storitev, izobraževanje uporabnikov in podporo uporabnikom (strateški cilj 2, specifični cilj 2D).

Obrazložitev: Nevladne organizacije NVO so pomemben deležnik razvoja vključujoče digitalne družbe. Prek neposrednega stika z ljudmi, umeščenosti v družbeno okolje, praktičnih izkušenj s terena ter socialnih in strokovnih kapacitet pomembno prispevajo k digitalni preobrazbi. Na nivoju vključevanja uporabnikov so nevladne organizacije ključne pri prepoznavanju potreb ljudi, dostopu do ciljnih skupin, izobraževanju za uporabo, preverjanju zadovoljstva, vzpostavljanju zaupanja in približevanju digitalnih storitev uporabnikom. Na nivoju trajnosti rešitev nevladne organizacije sodelujejo pri promociji inovativnih digitalnih storitev, pilotiranju in preizkušanju ter vzpostavljanju družbene sprejemljivosti tehnoloških rešitev. Na ravni družbenega vpliva si nevladne organizacije prizadevajo za uveljavljanje digitalizacije z vidika socialne vključenosti, okoljske prijaznosti ter upoštevanja standardov dostopnosti, zasebnosti in varnosti digitalnih storitev. Koristi sodelovanja z nevladnimi organizacijami so dostopne, uporabne, učinkovite in prijazne digitalne rešitve, zadovoljstvo končnih uporabnikov, okrepljeno zaupanje v tehnologije, izboljšane digitalne kompetence uporabnikov, družbena sprejemljivost inovacij in trajnost digitalnih produktov ali projektov.

9. Koriščenje **strokovnih in praktičnih znanj** članskih organizacij Mreže NVO-VID in samostojnih strokovnjakov, s področja dostopnosti in oblikovanja dostopnih storitev.

Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (NVO-VID)

- **Delovna skupina za prosto programje in storitve** (predsedujoči delovni skupini Matija Šuklje, Društvo uporabnikov Linuxa Slovenije – LUGOS in namestnik predsednika delovne skupine Kristijan Tkalec, Društvo Rampa, društvo za krepitev potencialov mladih na področju znanosti, umetnosti in tehnologije)

- **Delovna skupina za digitalno dostopnost** (sopredsedujoča Maša Malovrh, Beletrina, Zavod za založniško dejavnost in Tilen Škraba, Zavod za digitalno dostopnost A11y.si)

Za Mrežo NVO-VID

mag. Simon Delakorda, koordinator zagovorništva in mreženja
Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo
E: simon.delakorda@inepa.si / M: 041 365 529
<https://www.informacijska-druzba.org>

